07/10/2021

Συνέντευξη: Ο π. Κωνσταντίνος Δέδες για την Σχολή Βυζαντινής Μουσικής στο Βέλγιο

Οικουμενικό Πατριαρχείο / Μητροπόλεις Οικουμενικού Θρόνου

Στην παρακάτω συνέντευξη συναντάμε τον Διάκονο της Ιεράς Μητροπόλεως Βελγίου, Πατέρα Κωνσταντίνο Δέδε, ο οποίος μιλάει για την ίδρυση μιας νέας σχολής βυζαντινής μουσικής στο Βέλγιο, της οποίας είναι συντονιστής και διδάσκαλος. Η σχολή αυτή, έχει σαν στόχο να μεταλαμπαδεύσει στους νέους τον βυζαντινό πολιτισμό και τον ακρογωνιαίο λίθο αυτού, που ονομάζεται βυζαντινή μουσική.

*Η μουσική είναι ένα μέσο παιδείας που χρησιμοποιήθηκε ήδη από την αρχαιότητα. Πρώτοι οι αρχαίοι Έλληνες δημιούργησαν αυτό το πλήρες θεωρητικό υπόβαθρο, το δικό της σύστημα γραφής, καθώς και μια πληθώρα συνθετών, μουσικών, ύμνων, χορών και μουσικών οργάνων που διασώζεται έως σήμερα. Οι αρχαίοι Έλληνες της προσέδωσαν παιδαγωγικές, θεολογικές, φιλοσοφικές και επιστημονικές διαστάσεις

αντιμετωπίζοντάς την ως επιστήμη, η οποία χρήζει διερεύνησης, ενώ τη σεβάστηκαν ως θείο δώρο, το οποίο διέπει ολόκληρη τη δημιουργία. Και η μουσική φαίνεται να εργάστηκε διπλά, αφενός ως τέχνη που υπηρετεί την τέρψη, και ως παιδαγωγός που στοχεύει στην ηθικο-πνευματική τελείωση του ανθρώπου.

Ο Αριστείδης Κοϊντιλιανός στο έργο του με τίτλο «Περί μουσικής» αναφέρει: «Τίποτε δεν είναι ισχυρότερο από τη Μουσική, όταν χρησιμοποιείται για εκπαιδευτικούς σκοπούς» και συνεχίζει «Σε ότι αφορά τη παιδεία των ανθρώπων παρατηρούνται δύο πολύ μεγάλα δυστυχήματα. Ποια είναι αυτά; Η αμουσία και η κακομουσία. Το πρώτο είναι η παντελής έλλειψη μουσικής καλλιέργειας και το άλλο η κακή, η στραβή μουσική γνώση. [...] Το ελληνικό έθνος επειδή αυτό μόνο έχει καλλιεργήσει τη μουσική σε ύψιστο βαθμό, για τούτο είναι ευτυχισμένο. Εάν λοιπόν η μουσική είναι σε θέση να τέρψη και να διαμορφώσει ολόκληρες πόλεις και έθνη, δεν είναι άραγε ικανή να διαπαιδαγωγήσει τον καθένα από μας;»

Τι ονομάζουμε Βυζαντινή Μουσική;

Με τον όρο Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική προσδιορίζουμε την ελληνόφωνη μουσική έκφραση, η οποία διαμορφώθηκε και αναπτύχθηκε, κυρίως, κατά τους μακρούς αιώνες του βυζαντινού πολιτισμού. Φυσικά, αν θέλουμε να είμαστε ακριβείς, ο όρος «Βυζαντινή» δεν είναι τόσο κατάλληλος για την εκκλησιαστική μας μουσική. Αν είχαμε τη δυνατότητα να ρωτήσουμε έναν κάτοικο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, μετ΄ εκπλήξεως θα συνειδητοποιούσαμε ότι θα αγνοούσε τη λέξη «Βυζάντιο» και κατ΄ επέκταση «Βυζαντινή Μουσική», διότι αυτοί είναι όροι και χαρακτηρισμοί τους οποίους απέδωσε αργότερα η ιστορία.

Επιπλέον, η Βυζαντινή Μουσική αποτελεί απόγονο και συνέχεια της αρχαίας ελληνικής μουσικής. Παραδοσιακά ο Πυθαγόρας αναφέρεται ως θεμελιωτής του μουσικού είδους, που μετέπειτα εξελίχτηκε στη βυζαντινή μουσική. Αυτό ισχύει μέχρι ένα σημείο. Ο Πυθαγόρας συνέβαλε στη θεωρία. Ήταν ο πρώτος που συνέδεσε τη μουσική με τα μαθηματικά και καινοτόμησε με τη μελέτη της ακουστικής. Ήταν, επίσης, ο πρώτος, που δημιούργησε τους μουσικούς «Ήχους» και απέδωσε τις αναλογίες τους με νότες. Αυτό δημιούργησε τις κλίμακες, που αποτελούν τη βάση της Οκτωήχου, του κέντρου δηλαδή της βυζαντινής μουσικής θεωρίας.

Επομένως, με τον όρο «Βυζαντινή Μουσική» ονομάζουμε τη Μουσική που χρησιμοποιούμε, κυρίως, στην Λατρεία μας, η οποία αποτελεί απόγονο της αρχαίας ελληνικής μουσικής και διαμορφώθηκε κατά τη διάρκεια των αιώνων του

Βυζαντινού Πολιτισμού έως και σήμερα.

Ποια είναι η σχέση της Βυζαντινής Μουσικής με την Ορθόδοξη Λατρεία;

Η Βυζαντινή Μουσική, συνιστά ένα από τα ακριβότερα συστατικά της Ελληνορθόδοξης παράδοσης και του πολιτισμού μας. Αποτελεί ένα ζωντανό και δυναμικό στοιχείο της Ορθόδοξης Λατρείας μας, που, ως τέχνη που παραδίδεται από γενιά σε γενιά και ως επιστήμη που εξηγείται, ανήκει στις Λατρευτικές τέχνες της Εκκλησίας μας και διακονεί με τον μυσταγωγικό της χαρακτήρα την ιερή υπόθεση της σωτηρίας μας. Αυτό σημαίνει ότι η Ψαλτική δεν έχει μουσειακό χαρακτήρα, ούτε είναι μία ξεπερασμένη παράδοση. Η Βυζαντινή Μουσική μας είναι απαραίτητο και ζωαρχικό στοιχείο της Λατρείας μας, που ξεκινώντας από τα πολύ παλιά χρόνια έφτασε μέχρι τις μέρες μας εξελιγμένη και εξηγημένη από τους μεγάλους δασκάλους, πρωτοψάλτες, λαμπαδαρίους, δομεστίχους, μοναχούς, ιερομονάχους, κληρικούς, επισκόπους και πατριάρχες με μία αδιάκοπη διαδοχή.

Ποιος είναι ο σκοπός της Βυζαντινής Μουσικής;

Η Βυζαντινή Μουσική, είναι ενταγμένη στη Θεία Λατρεία. Και όταν ομιλούμε περί Θείας Λατρείας, οφείλουμε να γνωρίζουμε ότι αναφερόμαστε στον λόγο και στον σκοπό ύπαρξης της Εκκλησίας. Η Εκκλησία μας είναι η λατρεύουσα κοινότητα των Αγίων, όλων ημών, δηλαδή, που ενταγμένοι στους κόλπους Της, ενεργούμε, διά των ιερών Μυστηρίων, τον διαρκή αγιασμό μας. Έχουσα, μάλιστα, ως κέντρο της τη Θεία Λειτουργία, η Θεία Λατρεία διακονεί το έργο της σωτηρίας μας, αποσκοπώντας στην οντολογική ένωσή μας με τον Θεάνθρωπο Ιησού Χριστό, διά του Μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας.

Η Βυζαντινή Μουσική, λοιπόν, υπάρχει, για να υπηρετεί το λειτουργικό γεγονός, γι΄ αυτό έχει λατρευτικό και προσευχητικό χαρακτήρα. Είναι μέσο, με το οποίο οι πιστοί επικοινωνούν με τον Θεό, υπερνικούν την διάσταση του «είναι», ανάγονται στις υψηλές σφαίρες της πνευματικότητας και θεώνονται. «Δεν είναι η μουσική μας αυτοσκοπός», όπως διεκήρυσσε ο μουσοτραφής και λάτρης της Ψαλτικής τέχνης Μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Αθηνών & Πάσης Ελλάδος, Χριστόδουλος, «αλλά μέσον δι' ού ευκολώτερον αναγόμεθα εις τόν πραγματικόν καί μοναδικόν σκοπόν, την μετά του Θεού επαφήν και επικοινωνίαν. Ιδού, λοιπόν, ο σκοπός της μουσικής μας. Δεν προώρισται αύτη να ηδύνει τας ακοάς, αλλά να μετοχετεύει εις τας καρδίας τας υψηλάς των ιερών κειμένων εννοίας, οίτινες μεταρσιώνουν τον άνθρωπον εις αιθέρια και υπερκόσμια ύψη».

Ποια είναι η αποστολή του Ιεροψάλτου;

Η αποστολή του Ιεροψάλτη είναι να λατρεύει τον Θεό αναπέμποντας προς αυτόν, εξ ονόματος της λατρευτικής συνάξεως των χριστιανών, τους ύμνους της Εκκλησίας. Στο έργο αυτό ο Απόστολος Παύλος δίδει προεχόντως πνευματικό χαρακτήρα «Λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ Θεῷ μετά αἰδοῦς καί εὐλαβείας» (Ἑβρ. ιβ, 28).

Ταυτόχρονα, με την πνευματική καλλιέργεια, ο Ιεροψάλτης οφείλει να γνωρίζει καλά την βυζαντινή μουσική, όπως αυτή παραδίδεται σήμερα στην Εκκλησία μας. Φέρει ευθύνη μεγάλη όποιος αναλαμβάνει το διακόνημα της ψαλτικής και, για αυτό, πέρα από την πνευματικότητα, η οποία πρέπει να τον διακρίνει, οφείλει να έχει και την ανάλογη εκπαίδευση. Ας μη λησμονούμε ότι η Εκκλησία μας αναγνωρίζοντας τη σημαντικότητα αυτού του διακονήματος έχει καθιερώσει ανάλογη χειροθεσία για να τιμήσει και να ευλογήσει το πρόσωπο και το έργο του Ιεροψάλτου, τον οποίο θεωρεί κατώτερο κληρικό.

Ποιος είναι ο σκοπός της Σχολής Βυζαντινής Μουσικής;

Θα έλεγα ότι πρωταρχικός σκοπός της Σχολής μας είναι να εμπνεύσει τον άνθρωπο και να τον φέρει σε μια εντονότερη επαφή με τον Δημιουργό του. Και το λέω αυτό με αφορμή έναν λόγο του Αγίου Βαρσανουφίου, ο οποίος έλεγε ότι «η μουσική μπορεί να αποδεσμεύσει τον άνθρωπο από τη γή. Η προσευχή, ακόμα περισσότερο. Επομένως, όταν κάποιος ψάλλει και προσεύχεται συγχρόνως με τα λόγια του ύμνου, τότε πράγματι πετάει στον ουρανό!».

Διαχρονικά ο άνθρωπος και ιδιαίτερα ο σύγχρονος, πρέπει να καταλάβει ότι λείπει από τη ζωή του αυτή η ανάβαση προς τον ουρανό, αυτό το πέταγμα που αναφέραμε! Και εύλογα θα ρωτήσει κάποιος: «επιτυγχάνεται αυτό μέσα από την μουσική»; Όχι απαραίτητα μόνο από τη μουσική! Η σπουδή αυτή φέρνει τον μαθητή σε επαφή κατ΄ αρχήν με τη λατρεία, τις λατρευτικές τέχνες, την ποικιλία των ύμνων, των ηχοχρωμάτων, των ψαλμών! Άρα, καλλιεργεί πνευματικά τον μαθητή και ενισχύει την πίστη του και την αγάπη του προς τον Θεό!

Ο Δεύτερος σκοπός της Σχολής μας είναι η στελέχωση των Ιερών Αναλογίων της Μητροπόλεώς μας με άτομα ικανά, πνευματικά και μουσικά! Βρισκόμαστε και ζούμε στο κέντρο της Ευρώπης, βλέπουμε τους ρυθμούς και την ποιότητα που έχει η σύγχρονη ζωή. Δεν θα μπορούσε να μην υπάρχει η σχετική μέριμνα για την επάνδρωση των Ιερών Αναλογίων, προκειμένου να έχουν ανάλογη ποιότητα και επίπεδο. Ο Ψάλτης είναι επένδυση για την Ενορία και εμείς καλούμαστε να διακονήσουμε αυτόν τον σκοπό!

Πότε δημιουργήθηκε η Σχολή Βυζαντινής Μουσικής της Ι.Μ. Βελγίου;

Με την ευλογία και την στήριξη του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου μας κ. Αθηναγόρου, τον Σεπτέμβριο του 2020 ιδρύθηκε η Σχολή Βυζαντινής Μουσικής, το μέλλον της οποίας ήταν αβέβαιο, διότι δεν είχε προϋπάρξει κάποια ανάλογη προσπάθεια που να είχε επιτυχή έκβαση.

Ωστόσο, η Χάρη του Θεού ευλόγησε το έργο αυτό και μου προσέφερε απλόχερα εκλεκτούς συνεργάτες, οι οποίοι είναι λάτρες και γνώστες της εκκλησιαστικής μουσικής και από την πρώτη στιγμή στήριξαν το όλο εγχείρημα. Επιπλέον, η αγάπη των μαθητών και το μεράκι όλων όσων βοηθούν και στηρίζουν ποικιλοτρόπως την Σχολή μας συνεισέφεραν τα μέγιστα, ώστε σε ένα σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα η Σχολή Βυζαντινής Μουσικής να οργανωθεί και να λειτουργήσει ως μουσικός εκπαιδευτικός οργανισμός της Μητροπόλεώς μας.

Τι διδάσκεται κανείς φοιτώντας στην Σχολή Β.Μ. ;

Παρακολουθώντας το πενταετές πρόγραμμα σπουδών της Σχολής μας, ο σπουδαστής διδάσκεται Θεωρία και Πράξη της Ψαλτικής, Τυπική Διάταξη, Ιστορία της Εκκλησιαστικής Μουσικής, Θεολογική Ερμηνεία των Ύμνων, ενώ ταυτόχρονα έρχεται σε επαφή με το Αναλόγιο, συμμετέχει σε δράσεις και ημερίδες που διοργανώνονται από την σχολή μας στον Ψαλτικό Χορό και αποκτά γενικότερα όλες τις απαραίτητες γνώσεις και εμπειρίες που χρειάζεται, για να ασκήσει το διακόνημα του Ιεροψάλτου. Με το πέρας των σπουδών, οι μαθητές μας μπορούν να πάρουν Πτυχίο ή Δίπλωμα Ιεροψάλτου, δηλαδή έναν αναγνωρισμένο τίτλο σπουδών.

Όταν αναφερόμαστε, όμως, στη μουσική, και ειδικά στην εκκλησιαστική, είναι πολύ δύσκολο να προσδιορίσουμε τους τομείς στους οποίους ωφελείται ο άνθρωπος. Θεωρητικά, ο σπουδαστής διδάσκεται κάποια συγκεκριμένα μαθήματα, αλλά πρακτικά διδάσκεται πολλά περισσότερα. Η Μουσική είναι «εμμελής θεολογία»! Συμπεραίνουμε από αυτό, ότι ο μαθητής της ψαλτικής θα μάθει να αγαπά, να σέβεται, να εκτιμά, να συνυπάρχει, να συνεργάζεται, να προσεύχεται, να προσεγγίζει τον Θεό, να συμμετέχει ενεργά στη Λατρεία και, αν μου επιτρέπεται, να γίνεται σκεύος εκλογής δανείζοντας τον εαυτό του στην διακονία της Ιερής Υμνωδίας. Αυτό το τελευταίο θεωρώ πως είναι το σημαντικότερο μάθημα! Είναι δυσεπίτευκτος στόχος, αλλά τι ευλογία είναι να δανείζεις τον εαυτό σου στον Θεό!

Σε ποιες γλώσσες διδάσκεται η Βυζαντινή Μουσική;

Τα τελευταία χρόνια γίνεται μια μεγάλη προσπάθεια να μεταφραστούν οι ύμνοι της εκκλησίας μας σε άλλες γλώσσες. Και όταν λέω να μεταφραστούν, δεν εννοώ μόνο ως κείμενο, αλλά και ως μουσικό κείμενο, κάτι το οποίο καθιστά το όλο εγχείρημα δύσκολο. Δόξα τω Θεώ, στην Σχολή μας τα μαθήματα δίδονται και στις τρείς γλώσσες της Μητροπόλεώς μας, δηλαδή στα ελληνικά, τα γαλλικά και τα ολλανδικά.

Ποιοι μπορούν να εγγραφούν στην Σχολή;

Στη Σχολή μας μπορούν να εγγραφούν άνδρες και γυναίκες, οι οποίοι έχουν συμπληρώσει το έβδομο έτος της ζωής τους. Θα μου επιτρέψετε να μην ορίσουμε όριο ηλικίας, γιατί δεν έχουμε αυτό το περιθώριο και δεν περισσεύει κανένας!

Άλλωστε, δεν έχουμε το δικαίωμα να στερήσουμε την Ιερή αυτή Τέχνη από κάποιον!

Καμιά φορά λένε μερικοί ότι δεν έχουν το τάλαντο της φωνής, άρα δεν μπορούν να συνεισφέρουν στο αναλόγιο. Αυτό είναι μέγα λάθος! Στο ψαλτήρι δεν υπάρχει μόνο ο Πρωτοψάλτης, υπάρχουν και οι ισοκράτες και οι αναγνώστες και οι τυπικάρηδες! Υπάρχει χώρος για όλους και με περισσή χαρά είμαστε εδώ, για να δεχτούμε και να διδάξουμε κάθε ενδιαφερόμενο!

Πώς μπορεί να εγγραφεί κάποιος στη σχολή;

Αν επιθυμεί κάποιος να εγγραφεί στην Σχολή Βυζαντινής Μουσικής, μπορεί να επικοινωνήσει με την γραμματεία της σχολής μας στην ηλεκτρονική διεύθυνση

, για να λάβει την απαραίτητη φόρμα εγγραφής και να ενημερωθεί σχετικά. Επιπλέον, αν ενδιαφέρεται κάποιος να παρακολουθήσει της δράσεις και τα νέα της Σχολής μπορεί να ακολουθήσει στην σελίδα μας στο facebook πληκτρολογώντας byzantinemusicBenelux.

Τι θα θέλατε να μας πείτε ως επίλογο;

Θα μου επιτρέψετε να μην κάνω εγώ τον επίλογο της συνέντευξής μας αλλά δώσουμε τον λόγο σε κάποιους, οι οποίοι γνωρίζουν πολύ καλύτερα από εμένα το αντικείμενο και τα οφέλη της ψαλτικής. Αναφέρομαι, φυσικά, στους Αγίους της Εκκλησίας μας, οι οποίοι εκτίμησαν και αποτίμησαν ιδιαίτερα την Εκκλησιαστική Μουσική!

Η «ψαλμωδία», κατά τον Όσιο Εφραίμ τον Σύρο, «είναι προσέλκυση της βοηθείας των Αγγέλων, όπλο για τους νυκτερινούς φόβους, ανάπαυση για τους κόπους της ημέρας, ασφάλεια για τα νήπια, κόσμημα για τους γέροντες, παρηγοριά για τους ηλικιωμένους, ταιριαστό στολίδι για τις γυναίκες. Είναι το αλφάβητο για τους αρχαρίους, η αύξηση γι’ αυτούς που προοδεύουν, το στήριγμα γι’ αυτούς που προχωρούν στην τελειότητα, φωνή της Εκκλησίας. Αυτή λαμπρύνει τις γιορτές, αυτή προξενεί την λύπη, που είναι σύμφωνη με το θέλημα του Θεού, διότι η ψαλμωδία βγάζει δάκρυα ακόμη και από πέτρινη καρδιά. Η ψαλμωδία είναι το έργο των Αγγέλων, το ουράνιο πολίτευμα, το πνευματικό θυμίαμα. Η ψαλμωδία είναι ο φωτισμός των ψυχών, ο αγιασμός των σωμάτων».

Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος έλεγε ότι «το άσμα δίδει ευχαρίστηση και συγχρόνως ωφέλεια. Δηλαδή, είναι ύμνος προς τον Θεό, καθαρισμός ψυχής και ανύψωση του λογισμού. Και εάν ακόμα μυριάκις αμαρτωλός είναι ο ψάλλων, ντρεπόμενος το άσμα, κατακοιμίζει την τυραννίδα της αμαρτίας. Η ψυχή ντρέπεται την γλώσσα που ψάλλει τους ύμνους!».

Επιπλέον, ο Χρυσορρήμων Ιωάννης σημείωνε ότι «τίποτα άλλο από τα γήινα δεν ανυψώνει τόσον την ψυχήν και δεν την απαλλάσει από τα δεσμά του κόσμου, δεν της παρέχει την δυνατότητα να αξιολογεί ορθώς τα ανθρώπινα πράγματα, όσο το θείο άσμα, το συνοδευόμενο από μελωδία και ρυθμό!».

Ο Άγιος Νείλος έλεγε ότι «η ψαλμωδία κατευνάζει τα πάθη και αφαιρεί την ακρασία του σώματος».

Ο Μέγας Βασίλειος έλεγε «όταν την ώρα του θυμού ο άνθρωπος αρχίσει να ψάλλει ύμνους, φεύγει αμέσως η αγριάδα από την ψυχή του, γιατί την αποκοιμίζει η

μελωδία. Η ψαλμωδία είναι γαλήνη ψυχών, βραβευτής ειρήνης, καταστέλλει τον θόρυβον των λογισμών, μαλάσσει της ψυχής τον θυμόν, σωφρωνίζει το ακόλαστον. Βοηθά την φιλία, την ένωση των διαφόρων και φέρνει κοντά τους εχθρούς. Οδηγεί στην αγάπη. Είναι παρηγορία των γερόντων, ανάπαυση από τους καθημερινούς κόπους, φωνή της Εκκλησίας. Ομορφαίνει τις εορτές. Είναι των αγγέλων το έργον, το ουράνιον πολίτευμα και το πνευματικό θυμίαμα!».

Περαίνοντας, επιτρέψτε μου να ευχαριστήσω εκ μέσης καρδίας τόσο τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη μας κ. Αθηναγόρα για την ευλογία, όσο εσάς αγαπητή μου κ. Βάθη για την δυνατότητα που μου δίνετε με την συνέντευξη αυτή να προβάλουμε το έργο και τους στόχους της Σχολής μας! Εύχομαι με την Χάρη του Αγίου Θεού, τις πρεσβείες της Παναγίας μας και πάντων των την μουσική διακονησάντων Αγίων της Εκκλησίας μας, να έχουμε πρόοδο στο έργο μας, υγεία και κάθε καλό!

https://www.orthodoxianewsagency.gr/wp-content/uploads/2021/10/243341898_384309123421200_8610430798195652373_n.mp4

Συνέντευξη: Αναΐς Βάθη

*Πηγή : Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΩΣ ΜΕΣΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΞ ΕΠΟΨΕΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ (https://ikee.lib.auth.gr/record/281188/files/GRI-2016-15704.)